

Sobre Mèxic

written by Josep M. Boixareu Vilaplana | 20 de setembre de 2025

M'haureu sentit o llegit moltes vegades sobre Amèrica i en concret sobre Amèrica Llatina. Des de l'any 1963 quan vaig estar per primera vegada al Canadà i els EUA, el 1968 a Cuba i el 1972 als EUA i Puerto Rico (Estat lliure associat), a partir del 1975 crec que no hi he deixat d'anar cap any. He calculat que he travessat l'Atlàntic més de cent vegades, de les quals només tres per pur turisme i... encara. Crec que tots vosaltres coneixeu el motiu, anar-hi a vendre i editar llibres, una aventura apassionant tant per vocació com perquè al cap de pocs anys va esdevenir un plaer, a excepció del martiri dels vols. El plaer va consistir a conèixer aquells països i aquella gent per acabar estimant-los. Potser en alguns aspectes o anècdotes em repetiré perquè aquesta vegada escric sobre la pantalla sense preparació ni guió de cap mena. Tot anirà sortint dels records.

Una de les grans diferències entre Amèrica i Europa són les dimensions; allí tot és més gran, des del Canadà a la Patagònia. Un altre aspecte que no vull oblidar és que el conjunt de l'Amèrica Llatina no és Sud Amèrica, sinó Llatinoamèrica i cadascun d'aquells països té una identitat pròpia diferenciada. Com a conjunts cal diferenciar entre Sud Amèrica, Centre Amèrica i Nord Amèrica. En el cas de Panamà, és un país que una part pertany a Sud Amèrica i l'altre a Centre Amèrica. Mèxic té una part centre americana i la major part nord americana. Ja sé que aquestes són facetes purament geogràfiques, però les remarco perquè sovint des d'Europa es confonen. Suposo que ens passa el mateix amb el continent asiàtic o l'africà, però ara, a mi, m'interessa Amèrica i molt especialment Llatinoamèrica. Se m'acudeix començar pel nord, per Mèxic. No sé si avui podré arribar fins al sud, o sigui fins a l'Argentina i Xile. Duc una motxilla molt carregada.

Anava a començar dient que Mèxic és un gran país i ho dic. La reserva és perquè, per a mi, tots aquells són grans països vistos des de la meua ànima. Quant a països grans hi ha diferències. És la diferència quantitativa que hi ha, per exemple, entre Mèxic i El Salvador. Mèxic, des del, punt de vista antropològic (sense cap pretensió d'antropòleg), és un d'aquells països que comences a entendre després de moltes vegades d'haver-hi estat, d'haver trepitjat de dalt a baix i d'haver conegut molta i diferent gent, persones. Al començament se m'apareixia com el país del "quien sabe" perquè al preguntar a un mexicà, en general, mai et contesta sí o no, ho farà amb una frase més o menys curta o directament amb el "quien sabe". Per aquest motiu costa un cert temps penetrar en l'ànima mexicana, però quan ho has fet t'adones de la seva profunditat i llavors és quan comences a estimar els mexicans i el país. Això sempre que tinguis la voluntat de ser quelcom més que un negociant o un turista. Jo no concebo escampar llibres en un país del qual no en copso l'ànima.

Tocant de peus a terra, cal d'admetre que ni allí ni enlloc tot són flors i violes. Les meves aventures amb els llibres han estat molt diverses, des de participar en la fundació d'una editorial fins haver-la de vendre al cap de deu anys. A Mèxic i a tota l'Amèrica Llatina és essencial trobar les persones adequades; de primer cal que siguin honestes i després, com a tot arreu, competents. Vaig arribar a la conclusió que si no s'està allí almenys una setmana cada mes la gestió es descontrola. Aquesta és la part difícil si vols treballar en aquells països. No obstant això, si pretens allò d'escampar llibres coneixent la seva idiosincràsia, el camí se't fa interessant i plaent, "placentero", com dirien allí. Així que vas per un camí que no està ple de flors i violes però sents que estàs fent una feina útil i alhora t'emplenes de la riquesa material i immaterial que vas descobrint.

Dels trenta-dos estats que formen els *Estados Unidos de Mèxico* n'he trepitjat 23, de nord a sud, des de Nuevo León o

Zacatecas fins a Yucatán o Quintana Roo. A la capital de Nuevo León, Monterrey, hi ha la Universitat Politècnica més prestigiosa del país; l'anomenen el Politécnico de Monterrey. Hi he estat dues o tres vegades, sempre tractant de promocionar i vendre llibres científics i tècnics. La primera vegada que hi vaig estar, seria a la segona meitat dels anys setanta, el nostre distribuïdor m'havia concertat una entrevista amb el degà, home de gran prestigi. Em va rebre molt amablement, –jo anava amb la meva tarjeta de Dr. *Ingeniero*, cosa que per tot Amèrica vestia molt– tant és així que al final de la visita em va convidar a visitar la seva biblioteca privada. Per ser privada era molt gran i ben nodrida. Jo hi vaig estar remenant llibres, sobretot de la nostra especialitat. Cap al final li vaig dir, amb tota la prudència i educació de què vaig ser capaç, que no hi havia vist cap llibre en espanyol. Ell em va respondre, amb el to educat que practiquen els mexicans de *certa categoria*: “es que Vd. es el primer editor español que viene por acá”. Em vaig sentir sorprès i alhora honorat. Amb aquesta visita com a trumfo vaig anar a visitar llibreries amb el nostre distribuïdor.

Volia escriure sobre Llatinoamèrica i estic omplint aquesta carta només amb Mèxic. Així que hauré d'anar acabant referint-me a la gran Fira Internacional del Llibre de Guadalajara, Jalisco, la coneguda com FIL i considerada com la més gran del món en el camp comercial; la de Frankfurt és per comprar i vendre drets d'edició. Es va posar en marxa l'any 1987 i tinc la satisfacció d'haver-hi estat present. Hi he anat en la majoria d'edicions que s'han fet fins a l'any 2004 quan la cultura catalana en va ser la convidada. L'any 2005 ja m'havia jubilat. És una fira on em vaig adonar de la set de llibres que tenen els mexicans, car també hi acudien visitants de fora de la ciutat de Guadalajara. A través del nostre distribuïdor hi vam tenir estand propi durant molts anys. Ara hi va el fill que m'ha succeït com a editor. A més, dels estands per a l'exhibició i venda de llibres s'hi fan actes de tota mena. El

que sol estar més concorregut és on es dona el Premi Juan Rulfo, considerat com un dels grans escriptors mexicans. En aquella fira vaig tenir el plaer de conèixer Gabriel Garcia Márquez.

Cada any, després de la FIL, acostumava a fer una escapada per indrets més o menys propers a Guadalajara a banda del poble veí de Tlaquepaque, on en el palenque, un escenari rodó al bell mig on hi feien i suposo hi segueixen fent espectacles típics mexicans com les cançons i música de *mariachis* mentre el públic es pren unes “botanas” ben regades amb tequila. Tot això m’encantava i encara ho enyoro. Les escapades van ser cap a Puerto Vallarta, el *Bajío*, una de les regions més encantadores de Mèxic juntament amb *Oaxaca* i tants indrets més com *Chiapas*, *Zacatecas* o les ruïnes mesoamericanes tant dels azteques, maies al Yucatán o de l’estat de Quintana Roo que fa frontera sud amb Belize i Guatemala.

Amb la mala consciència d’haver-me deixat moltíssimes coses que representen l’ànima mexicana, m’acomio d’aquell país amb l’enyorança al cor.